

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI

DEPARTAMENT KONTROLI I AUDYTU

Warszawa, 23 grudnia 2021 r.

DKA-ZKO.053.3.2021.ŁT

Szanowna Pani,

odpowiadając na petycję z 22 października br. w sprawie wprowadzenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów i studentów, poniżej przedstawiam stanowisko właściwych komórek organizacyjnych Ministerstwa Edukacji i Nauki w tej sprawie.

Zgodnie z *ustawą o systemie oświaty*¹ - rozdział 8a „Pomoc materialna dla ucznia” - uczniowi przysługuje prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub budżecie właściwej jednostki samorządu terytorialnego.

Pomoc materialna udzielana jest uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych.

Świadczeniami pomocy o charakterze socjalnym jest stypendium szkolne i zasiłek szkolny. Stypendium szkolne, zgodnie z art. 90d *ustawy o systemie oświaty* może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe [...].

Stypendium szkolne może być udzielone uczniom w formie:

- 1) całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, [...],
- 2) pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Wysokość stypendium wypłacanego uczniowi w 2021 r. wynosi od 99,20 zł do 248,00 zł miesięczne. Dochód uprawniający do ubiegania się o stypendium szkolne wynosi 528 zł/netto na osobę w rodzinie². Wysokość ww. kwoty wyliczana jest na podstawie *ustawy o pomocy społecznej*³. Od 1 stycznia 2022 r. wejdzie w życie rozporządzenie⁴, w którym określone zostało, m.in. nowe - wyższe kryterium dochodowe w wysokości 600 zł dla osoby w rodzinie.

W 2020 r. wsparcia w formie stypendium szkolnego udzielono 182 267 uczniom w łącznej wysokości 206 661 806,25 zł.

¹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 z późn.zm).

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. 2018 r., poz. 1358).

³ art. 8 *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz.U. z 2020 r. poz.1876 z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1296).

W przypadku zasiłku szkolnego⁵ - świadczenie to przysługuje uczniom, którzy znajdują się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, np. których sytuacja materialna uległa pogorszeniu z powodu choroby lub z powodu śmierci rodzica. Zasiłek szkolny może być przyznawany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym i może być przyznawany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego (ale nie może przekroczyć jednorazowo pięciokrotności kwoty zasiłku rodzinnego, przysługującego na dziecko w wieku 5-18 lat, określanego w ustawie o świadczeniach rodzinnych⁶).

W 2020 r. wsparcia w formie zasiłków szkolnych udzielono 6 415 uczniom w łącznej wysokości 2 554 631,13 zł.

W 2021 r. na realizację wypłat stypendiów i zasiłków szkolnych uruchamiano kwotę w łącznej wysokości 212 127 428 zł. (Dane dotyczące liczby uczniów znane będą po przesłaniu przez wojewodów sprawozdań z realizacji zadania).

Ogółem, w latach 2016-2021 z budżetu państwa przeznaczono łącznie ponad 1,6 miliarda złotych na realizację pomocy materialnej o charakterze socjalnym (stypendia i zasiłki szkolne).

Ministerstwo Edukacji i Nauki realizuje również inną formę pomocy w ramach *Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022*⁷.

Z programu korzystają uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. W ramach programu uczeń, uczęszczający do szkoły ponadpodstawowej, może otrzymać dofinansowanie do zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w kwocie nie wyższej niż 445 zł⁸.

Łącznie, w latach 2016-2021, z budżetu państwa na realizację programu przeznaczono ponad 80 milionów złotych.

W nawiązaniu do przedstawionej przez Panią propozycji dotyczącej wprowadzenia dla każdego studenta jednorazowej zapomogi raz na semestr oraz z tytułu rozpoczęcia roku informuję, że w systemie szkolnictwa wyższego kształcenie studentów jest wspierane systemowo ze środków budżetu państwa przede wszystkim poprzez udzielanie bezzwrotnych świadczeń dla studentów, w tym także jednorazowych zapomóg, finansowanie kształcenia na studiach stacjonarnych w uczelniach publicznych (bezpłatnych dla studentów) oraz udzielanie preferencyjnych kredytów studenckich z dopłatami do oprocentowania i korzystnymi warunkami zaciągnięcia kredytu oraz jego spłaty.

⁵ art. 90e ustawy o systemie oświaty.

⁶ art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111 z późn.zm.).

⁷ Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022 stanowiący załącznik nr 1 do uchwały nr 89/2020 Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020-2022(Dz.U. z 2020 r., poz. 1227).

⁸ odpowiednio uczeń słabowidzący, niesłyszący, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera oraz uczeń z niepełnosprawnościami sprzężonymi, tutaj wymienionymi.

Na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*⁹ studenci mogą ubiegać się bezpośrednio w uczelni o świadczenia w formie:

- stypendium socjalnego – przyznawanego studentowi znajdującemu się w trudnej sytuacji materialnej,
- stypendium dla osób niepełnosprawnych – przyznawanego studentowi posiadającemu orzeczenie o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne,
- stypendium rektora – przyznawanego studentowi, który uzyskał wyróżniające wyniki w nauce, osiągnięcia naukowe lub artystyczne, lub osiągnięcia sportowe we współzawodnictwie co najmniej na poziomie krajowym,
- zapomogi – przyznawanej studentowi, który znalazł się przejściowo w trudnej sytuacji życiowej.

Prawo do wymienionych świadczeń stypendialnych jest powszechne – przysługuje ono studentom niezależnie od wieku studenta, formy studiów (stacjonarne, niestacjonarne) oraz uczelni (publiczna, niepubliczna). Warto zaznaczyć, że student może otrzymać dwie zapomogi w ciągu roku akademickiego, zaś stypendia przyznawane są na cały semestr lub rok akademicki i wypłacane co miesiąc (do 10 miesięcy w roku akademickim).

Dzięki przyznawaniu świadczeń na podstawie ustawowo określonych kryteriów, pomoc ze środków budżetu państwa jest właściwie ukierunkowana, tj. trafia do osób potrzebujących wsparcia, tj. przede wszystkim osób w trudnej sytuacji materialnej oraz osób z niepełnosprawnościami.

W kontekście Pani postulatów dotyczących poprawy warunków kształcenia warto zaznaczyć, że system świadczeń dla studentów, poprzez wspieranie osób w trudnej sytuacji i osób z niepełnosprawnościami realizuje cel, jakim jest wyrównanie szans w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym.

W świetle powyższego, wątpliwości budzi zasadność przyznawania wszystkim studentom, w tym również z rodzin o wysokich dochodach, dodatkowej gratyfikacji finansowej ze środków publicznych w celu zachęcenia ich do studiowania.

Zdaniem Ministerstwa Edukacji i Nauki, wsparcie w szkolnictwie wyższym udzielane ze środków budżetu państwa powinno być jak najlepiej ukierunkowane i trafiać do najbardziej potrzebujących studiujących, aby zapewnić możliwość zdobycia wykształcenia przez osoby, które samodzielnie nie są w stanie ponieść pełnych kosztów utrzymania w trakcie studiów. Przedstawiając powyższe wyjaśnienia, informuję, że w resorcie edukacji i nauki nie jest planowane podjęcie prac legislacyjnych prowadzących do zmiany przepisów w zaproponowanym przez Panią kierunku.

Z poważaniem

Anna Nojszewska
Zastępca Dyrektora
/ – podpisany cyfrowo/

⁹ (Dz. U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.)